

*Шафіков Є.Р.,
асистент кафедри
кримінального права та процесу
Хмельницького університету
управління та права*

ЗАСТОСУВАННЯ ТАБЕЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ СПІВРОБІТНИКАМИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Застосування вогнепальної зброї – одне з найбільш важливих і дискусійних питань в теорії і правозастосовчій практиці, є складовою частиною протидії злочинності. Її застосування торкається основних конституційних прав громадян на захист від суспільно небезпечних посягань.

Для забезпечення безпеки людини, інтересів суспільства і держави, чинне законодавство наділило окремі категорії службових осіб правом на застосування і використання вогнепальної зброї.

В сучасних умовах значно підвищились мобільність, технічна оснащеність, якість і рівень озброєності злочинців. При проведенні правоохоронних заходів, вони все більш виливаються у активну протидію, фізичні сутички, застосування засобів озброєного насилля в процесі рукопашного або вогневого бою між злочинцями і співробітниками правоохоронних органів.

Нерідко зі сторони поранених злочинців, їх родичів та інших зацікавлених осіб породжуються різноманітні спекуляції з приводу правомірності застосування проти них вогнепальної зброї, а у випадку загибелі злочинців питання набуває ще більшого загострення.

Окремих працівників правоохоронних органів лякає достатньо реальна перспектива порушення проти них кримінальних справ у випадках застосування вогнепальної зброї, які призвели до поранення або смертельних наслідків, веде до породження у них перестраховочної психології і невпевненості у своїх діях, а це лише на руку злочинцям.

Дослідженням проблеми застосування і використання вогнепальної зброї присвятили свої наукові праці такі вітчизняні і зарубіжні вчені як П.П. Андрушко, Ю.В. Баулін, В.П. Віденко, І.С. Тишкевич, В.В. Новиков, В. Осадчий, С. Сливка, А.І. Каплунов, А.С. Князьков, Н.Т. Куц, Л.Л. Попов, М.І. Якубович та інші.

Метою цієї статті є розгляд окремих теоретичних концепцій та положень чинного законодавства у сфері регулювання застосування вогнепальної зброї в умовах необхідної оборони і затримання особи, що вчинила злочин, аналіз її застосування на прикладі діяльності органів управління МВС України у Хмельницькій області, відображення власних поглядів з цих актуальних питань.

Основні правила застосування і використання вогнепальної зброї встановлені у ст.ст. 15, 15¹ Закону України “Про міліцію” від 20 грудня 1990 року (далі – Закону) і на його базі – в інших нормативних документах.

В значених нормах виділяються два термінологічні поняття: “застосування” і “використання” вогнепальної зброї залежно від цілей, які переслідуються.

Відповідно до ст. 15 Закону: “працівники міліції як крайній захід мають право

застосувати вогнепальну зброю у таких випадках:

1) для захисту громадян від нападу, що загрожує їх життю і здоров'ю, а також звільнення заручників;

2) для відбиття нападу на працівника міліції або членів його сім'ї, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

3) для відбиття нападу на охоронювані об'єкти, конвої, житлові приміщення громадян, приміщення державних і громадських підприємств, установ і організацій, а також звільнення їх у разі захоплення;

4) для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину і яка намагається втекти;

5) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю працівника міліції;

6) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю громадян або працівника міліції¹.

У ст. 15 № названо ще одну підставу застосування вогнепальної зброї – у випадку спроби особи, яку затримує працівник міліції з вогнепальною зброєю в руках, наблизитись до нього, скоротивши при цьому визначену ним відстань, чи доторкнутись до зброї².

В ч. 3 ст. 15 говориться про право працівників міліції на використання вогнепальної зброї для подання сигналу тривоги або виклику на допомогу, для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю громадян або працівника міліції³.

Зазначений Закон є спеціальною адміністративною нормою, яка закріплює умови, підстави і порядок застосування вогнепальної зброї.

Як відмічає А.І. Каплунов, такі норми, будучи складними в техніко-юридичному плані, визначають для співробітників міліції доволі жорсткі рамки, вихід за які розцінюється нерідко як перевищення службових повноважень⁴.

Наведемо приклад. 27 квітня 2003 року мобільна група працівників Чемеровецького райвідділу УМВС України у Хмельницькій області заступила на охорону громадського порядку в населених пунктах району. Перебуваючи в с. Біла, вони помітили автомобіль “Фіат-Уно” з пасажирами, який рухався, в порушення Правил дорожнього руху, на великій швидкості. На вимогу працівників міліції зупинитись, водій збільшив швидкість і попрямував у напрямку с. Чорна. З метою припинення правопорушення, запобігання дорожньо-транспортній пригоді, працівники міліції почали переслідування на службовому автомобілі. На неодноразові вимоги зупинитись, водій автомобіля Д., який перебував у стані алкогольного сп'яніння, ці вимоги ігнорував. Проїжджаючи через с. Чорна та на виїзді за його межами, він створив кілька аварійних ситуацій, небезпечних для життя і здоров'я громадян і працівників міліції. Незважаючи на два попереджувальних постріли вгору із автомата АКСУ – 74, водій продовжував свої небезпечні маневри. З метою зупинення транспортного засобу і затримання правопорушника, дільничний інспектор Б. як крайній захід застосував вогнепальну зброю, зробивши два прицільних постріли по задньому та три постріли по передньому колесам, після чого автомобіль зупинився.

¹ Закони України. – К., 1996, Т.1. – с. 165, 166

² Там само

³ Там само

⁴ А.И. Каплунов. Правовое регулирование применения сотрудниками милиции огнестрельного оружия: проблемы и пути совершенствования//Государство и право. – 2001, - №5, с. 77

В результаті рикошету кулі, водій автомобіля “Фіат-Уно” Д. отримав смертельне поранення в голову. За цим фактом прокуратурою була порушена кримінальна справа, за результатами розслідування якої Б. пред’явили обвинувачення у вчиненні злочинів, передбачених ч. 3 ст. 365 КК України (перевищення влади або службових повноважень, що спричинили тяжкі наслідки) і ст. 119 КК України (вбивство через необережність). За вироком суду першої інстанції він був засуджений за ч. 3 ст. 365 КК України, з виключенням із обвинувачення ст. 119 КК України.

Після розгляду справи в апеляційній та касаційній судових інстанціях справа повернута на додатковий розгляд⁵.

На наш погляд, обвинувачення Б. за ч. 3 ст. 365 КК є сумнівним, оскільки перевищення влади або службових повноважень передбачає вихід суб’єкта злочину за межі наданих йому повноважень.

За висновком службового розслідування, застосування зброї було визнано правомірним.

Відповідно до п. 6 ст. 15 Закону України “Про міліцію” Б. мав право на застосування вогнепальної зброї “для зупинення транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров’ю громадян або працівника міліції”, тобто Б. діяв фактично в межах наданих йому законом повноважень, що виключає наявність складу злочину, передбаченого ст. 365 КК України.

Застосування вогнепальної зброї регулюється і нормами кримінального права, зокрема через такі правові інститути, як необхідна оборона, затримання особи, яка вчинила злочин, та крайня необхідність (ст.ст. 36, 38, 39 КК України), що віднесені до обставин, які виключають злочинність діяння.

Зазначені норми кримінального законодавства забезпечують захист від суспільно небезпечних посягань та злочинів, деталізують обставини і межі спричинення шкоди у випадку вимушеного застосування вогнепальної зброї у конкретній ситуації.

У ч. 5 ст. 36 КК України вказано: “не є перевищенням необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає”. Особливістю норми є те, що вона виключає кримінальну відповідальність незалежно від тяжкості наслідків (аж до спричинення смерті) застосування зброї.

Лише при перевищенні меж необхідної оборони при затриманні злочинця кримінальна відповідальність настає у двох випадках – за умисне вбивство (ст. 118 КК) та умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень (ст. 124 КК).

В той же час ст. 12 Закону України “Про міліцію”, яка регулює умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спецзасобів і вогнепальної зброї вимагає зводити завдання шкоди “до мінімуму”, що не співвідноситься з положеннями ч.5 ст. 36 КК – “незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає”. В наявності – істотні розбіжності між двома законодавчими актами, які регулюють правила застосування вогнепальної зброї. Існуюча колізія цих норм не усунута і потребує свого законодавчого вирішення.

Проблема співвідношення права працівників правоохоронних органів на застосування

⁵ Матеріали службового розслідування №26. Архів УМВСУ в Хмельницькій області

вогнепальної зброї, яке регулюється спеціальним законом (Законом “Про міліцію” та іншими нормативними актами), та їх права на необхідну оборону і затримання злочинця, які регламентуються Кримінальним кодексом, залишається дискусійною, до кінця не вирішеною ні в теоретичному, ні в законодавчому аспектах.

У науковій літературі існують різнополярні погляди на ці питання.

Одна група науковців вважає, що правом на необхідну оборону і затримання злочинців працівники міліції (правоохоронних органів) володіють нарівні з іншими громадянами.

Друга група дотримується протилежної точки зору.

Так, І.С. Тишкович вважає, що працівники міліції здійснюють акт необхідної оборони, захищаючи від посягань будь-які інтереси. Спеціальні норми лише в тих чи інших ситуаціях конкретизують межі необхідної оборони⁶.

Ткаченко В.І. констатує, що застосування вогнепальної зброї для відбиття нападу і захист від нього є фактом здійснення необхідної оборони⁷.

Спеціальні нормативні акти, відомчі інструкції про застосування зброї відносяться повною мірою до законодавства про необхідну оборону (Якубович М.І.)⁸.

Аналогічної думки притримується і Каплунов А.І., який робить висновок, що законодавство про необхідну оборону, крайню необхідність, затримання злочинця є правовою основою для застосування вогнепальної зброї на підставі як кримінального, так і адміністративного законодавства⁹.

Таким чином, згадані автори є прибічниками необхідності поширення на працівників органів внутрішніх справ, інших правоохоронних органів, у випадках застосування ними вогнепальної зброї, права на необхідну оборону на загальних підставах.

В протилежність цьому, Осадчий В. зазначає, що положення про охоплення правом на необхідну оборону діяльність працівників органів внутрішніх справ щодо застосування вогнепальної зброї не є прийнятним, оскільки, на його думку, загальний закон, тобто КК, не може втручатися у сферу регулювання відносин спеціального закону (Закону “Про міліцію”)¹⁰.

П.П. Андрушко зазначає, що застосування зброї при затриманні злочинця є виконанням професійних (службових) функцій¹¹.

Баулін Ю.В. вважає, що суб'єктами необхідної оборони є приватні особи, а дії спеціальних суб'єктів є виконанням службових обов'язків¹², застосування вогнепальної зброї співробітниками правоохоронних органів – виділяє в самостійну обставину, яка виключає злочинність діяння¹³.

Система поглядів цих вчених орієнтована на те, що на працівників правоохоронних органів, які виконують професійні (службові) обов'язки, право на необхідну оборону, затримання злочинця, закріплені у КК, не поширюється.

⁶ Тишкович І.С. Условия и пределы необходимой обороны. – М., 1969. – С. 172

⁷ Ткаченко В.И. Законодательство о применении оружия. – Ярославль, 1989. – С. 48-49

⁸ Якубович М.И. Основания и порядок применения оружия. – М., 1973. – С. 37

⁹ Каплунов А.И. Правовое регулирование применения сотрудниками милиции огнестрельного оружия: проблемы и пути совершенствования / Государство и право. – 2001, – №5, – с. 75-82

¹⁰ Осадчий В. Співвідношення права на застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів, заходів фізичного впливу та права на необхідну оборону, затримання злочинця в діяльності правоохоронних органів // Право України. – 1998. – №4. – С. 71

¹¹ Андрушко П.П. Виконання професійних чи службових функцій як обставина, що виключає суспільну небезпечність і протиправність діяння // Проблеми правознавства. Вип. 52. – К., 1991. – С. 67-77

¹² Баулін Ю.В. Уголовно-правовые проблемы учения об обстоятельствах, исключающих преступность (общественную опасность и противоправность) деяния. – Х., 1991. – С. 81

¹³ Баулін Ю.В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния. – Х., 1991. – С. 241

На наш погляд, ця концепція не є виправданою.

Диференційований підхід щодо відмежування спеціальних норм (Закон “Про міліцію” і ін.) від загальних (Кримінальний кодекс) при вирішенні зазначених проблем є нелогічним – ні з теоретичної, ні з практичної точок зору.

Ставити право на необхідну оборону у площину залежності від суб’єкта – не можна визнати правомірним, оскільки здійснення її є невід’ємним правом будь-якої особи, незалежно від соціального, службового чи професійного статусу. Справа лише в тому, що для працівників правоохоронних органів це є не тільки правом, але ще й службовим обов’язком.

Недопустимо поділяти правомірність застосування зброї на два самостійних елементи – на основі спеціальних норм і на підставі необхідної оборони, затримання особи, що вчинила злочин, крайньої необхідності, які встановлені КК. Сукупність їх складає певну єдність, в якій принцип належності суб’єкта не має значення. Взяті у комплексі, вони встановлюють правову основу застосування вогнепальної зброї, адекватну небезпеці, яка загрожує.

Пріоритет при визначенні правомірності завдання шкоди, наприклад, поранення, загибель особи в результаті застосування вогнепальної зброї, повинен віддаватись кримінально-правовим нормам необхідної оборони, затримання особи, що вчинила злочин, крайньої необхідності, а спеціальні норми, які конкретизують підстави, умови, порядок її застосування, розглядатись лише як бланкетні, що додатково закріплюють процедурний порядок реалізації кримінального законодавства.

В той же час, коли застосування або використання зброї за своїми наслідками належить лише до сфери адміністративних правовідносин, спеціальні норми не втрачають свого самостійного юридичного значення.

Існуючий дисонанс між спеціальними нормами і нормами КК, вирішення пов’язаних з цим проблем можливе шляхом удосконалення чинного законодавства.

На наш погляд, в Закон України “Про міліцію” необхідно внести норми такого змісту: “На діяльність працівників міліції поширюється норми кримінального законодавства України про необхідну оборону, затримання особи, що вчинила злочин, крайню необхідність, в тому числі й на дії, пов’язані із застосуванням вогнепальної зброї”.

“Працівники міліції не несуть відповідальності за моральну, фізичну шкоду, спричинену ними у зв’язку із застосуванням у передбачених законом випадках зброї, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони, затримання особи, що вчинила злочин, крайньої необхідності. При перевищенні їх меж, відповідальність настає за чинним законодавством на загальних підставах”.

Відповідно у ч. 2 ст. 36 КК України внести доповнення і викласти її у такій редакції: “Кожна особа має право на необхідну оборону, незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади, а також незалежно від її професійної, спеціальної підготовки або службового становища”.

Внесення цих доповнень і змін дасть можливість автоматичного перенесення права на необхідну оборону і застосування зброї за правилами ч. 5 ст. 36 КК України і на працівників міліції, і на інших співробітників правоохоронних органів.

В тих випадках, коли в умовах необхідної оборони, затримання злочинця, особи правоохоронних органів перевищують їх межі, відповідальність повинна наступати за ст. 118, 124 КК України, а не за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК).

Звернемося до практики застосування табельної вогнепальної зброї на прикладі діяльності органів внутрішніх справ у Хмельницькій області.

24 лютого 2000 р. при затриманні групою у складі трьох оперативних працівників Славутського міськвідділу УМВСУ у Хмельницькій області громадянина Д., який вчинив крадіжку з проникненням у житло, останній, будучи озброєний ножом, вчинив активний опір, поранив одного зі співробітників. Незважаючи на три попереджувальних постріли вгору з пістолета Макарова і попередження про застосування проти нього зброї, Д. продовжував вчиняти напад, намагаючись нанести ножом поранення й іншим працівникам, створював реальну загрозу їх життю і здоров'ю. У зв'язку з цим проти злочинця була застосована зброя, пострілом з якої він був поранений у ногу, після чого затриманий.

21 вересня 2000 р. командир відділення батальйону патрульно-постової служби міліції (ППСМ) Хмельницького міськвідділу УМВСУ у Хмельницькій області Д. та міліціонер батальйону Ф. заступили на охорону громадського порядку в кафе "Чкальник". Близько другої години ночі в бар зайшли жителі м. Хмельницького В. і О., які почали ображати працівника міліції Д., хапати за формений одяг, намагалися витягти його на вулицю. Застосувавши спецзасіб "Терен – 4", він витіснив правопорушників на вулицю. При спробі їх затримати, останні витягли металеві ломики (мали при собі), якими нанесли удари по обличчю працівника міліції Ф., намагалися вдарити його по голові. З метою відбиття нападу, Д. попередив про застосування зброї, проте злочинці не реагували на це, після чого проти них була застосована зброя ("ПМ"). В результаті один із нападаючих – О. був поранений у ногу і затриманий разом із іншим співучасником злочину.

27 листопада 2002 р. громадянин Р., який підозрювався у підпалі продовольчого магазину приватного підприємця, при спробі його затримання вчинив напад на міліціонера-кінолога Кам'янець-Подільського міськвідділу УМВСУ в Хмельницькій області П., наніс йому удар по обличчю, схопив за шию. Маючи значну перевагу у зрості і масі тіла, він намагався повалити працівника міліції на землю і заволодіти зброєю. Відчувши, що задихається і втрачає свідомість, П. вистрілив із пістолета в ногу нападаючого, проте злочинець продовжував наносити удари по голові співробітника і душити його.

З метою припинення небезпечного для життя і здоров'я посягання, П. ще двічі вистрелив по ногам злочинця, після чого останній намагався втекти, але через кілька кроків впав і був затриманий. Працівник міліції отримав закриту черепно-мозкову травму, струс мозку та інші тілесні ушкодження. Д. за вчинення злочину був притягнутий до кримінальної відповідальності.

1 серпня 2003 р., близько 5 год., на вулиці біля бару "Совок" у м. Хмельницькому група осіб вчинила бійку. Міліціонер ППСМ Хмельницького міськвідділу внутрішніх справ Д., який ніс службу по охороні громадського порядку, із застосуванням спецзасобів, вжив заходів щодо її припинення. Однак після цього четверо із учасників бійки зайшли в бар і напали на працівника міліції, наносячи йому удари руками і ногами у різні частини тіла. В результаті нападу Д. отримав черепно-мозкову травму й інші множинні тілесні ушкодження. Захищаючись, він зробив із пістолета "ПМ" три попереджувальних постріли. Рикошетом кулі один із нападаючих – Г. отримав вогнепальне поранення пальця руки. Не звертаючи уваги на попереджувальні постріли, злочинці повалили працівника міліції на підлогу, заволоділи його зброєю і радіостанцією, після чого намагалися зникнути з місця події. Незважаючи на отримані тілесні ушкодження, Д. зумів особисто затримати пораненого ним Г. В результаті оперативно організованого переслідування були затримані й інші співучасники злочину¹⁴.

В наведених прикладах мала місце ідеальна сукупність – як необхідної оборони, так

¹⁴ Матеріали службових розслідувань за 2000-2003 р.р. Архів УМВСУ у Хмельницькій області

і затримання злочинців.

За результатами проведених службових розслідувань, всі випадки застосування і використання вогнепальної зброї були визнані правомірними.

Практика застосування табельної вогнепальної зброї співробітниками органів управління МВС України у Хмельницькій області в період 2000-2004 років характеризується такими даними¹⁵:

№ п/п	Кількість фактів	2000	2001	2002	2003	2004 (9 місяців)	Всього
1.	Застосування вогнепальної зброї, в тому числі неправомірне	$\frac{3}{0}$	$\frac{1}{0}$	$\frac{2}{0}$	$\frac{3}{0}$	0	9
2.	Поранено громадян в результаті застосування вогнепальної зброї	3	1	2	2	0	8
3.	Загинуло громадян в результаті застосування зброї	0	0	0	1	0	1

Застосування вогнепальної зброї у розрізі міськрайорганів УМВСУ у Хмельницькій області¹⁶:

№ п/п	Міськрайоргани	Кількість фактів застосування зброї					
		2000	2001	2002	2003	2004	Всього
1.	Хмельницький МВ	2	0	0	1	0	3
2.	Кам'янець-Подільський МВ	0	1	1	0	0	2
3.	Славутський МВ	1	0	0	0	0	1
4.	Чемеровецький РВ	0	0	1	1	0	2
5.	Старокостянтинівський РВ	0	0	0	1	0	1

При виконанні службових обов'язків за період 2000-2004 років, загинуло і поранено працівників органів внутрішніх справ у Хмельницькій області¹⁷:

№ п/п	Кількість	2000	2001	2002	2003	2004 (8 місяців)	Всього
1.	Поранено	16	14	8	11	1	50
2.	Загинуло	1	2	2	-	-	5

Як показує практика, при застосуванні вогнепальної зброї для відбиття нападу і при затриманні злочинців, працівники діяли на спричинення правопорушникам мінімальної шкоди, відповідно до вимог ст. 12 Закону України "Про міліцію", в той час як положення ч. 5 ст. 36 КК України дає у зазначених в ній обставинах право на застосування зброї, незалежно від тяжкості наслідків. Однак, як уже зазначалось, положення цієї норми не адаптовані до норм Закону "Про міліцію", у зв'язку з чим співробітники обмежені у застосуванні вогнепальної зброї, й іноді несуть невинуваті втрати, захищаючи інтереси громадян, суспільства і держави.

¹⁵ Статистичні дані архіву УМВСУ у Хмельницькій області за 2000-2004 роки

¹⁶ Статистичні дані архіву УМВСУ у Хмельницькій області за 2000-2004 роки.

¹⁷ Там само.

Не слід, звичайно, скидати з рахунку і такі фактори, як неналежна професійна, психологічна підготовка окремих співробітників, нерішучість, невміння орієнтуватись у складних, екстремальних ситуаціях. Але одним із основних стримуючих факторів є боязнь негативних правових наслідків застосування вогнепальної зброї (порушення кримінальної справи, звільнення зі служби тощо).

За статистичними даними МВС в Україні динаміка застосування зброї співробітниками органів внутрішніх справ в 2000-2004 роках має такі показники:

№ п/п	Кількість	2000	2001	2002	2003	2004 (6 місяців)	Всього
1.	Зареєстровано фактів застосування зброї	213	170	98	104	10	595
2.	При цьому поранено осіб	105	90	56	71	6	328
3.	При цьому загинуло осіб	29	14	9	11	-	63

Дані МВС України за фактами поранення співробітників ОВС при виконанні службових обов'язків в період 2000-2004 років:

№ п/п	Кількість	2000	2001	2002	2003	2004 (6 місяців)	Всього
1.	Зареєстровано фактів застосування зброї	213	170	98	104	10	595
2.	При цьому поранено осіб	105	90	56	71	6	328
3.	При цьому загинуло осіб	29	14	9	11	-	63

Як показує аналіз, в останні роки намітилась тенденція підвищення рівня агресії кримінального елемента, нехтування нормами права, ігнорування попередження про застосування зброї, з подальшими нападами на працівників міліції, намаганнями заволодіти їх табельною зброєю. В такій обстановці застосування зброї не повинно штучно обмежуватись керівниками органів внутрішніх справ, слідчо-судовою практикою, а співробітники, які проявили мужність і рішучість, діяли у рамках закону, не повинні переслідуватись за спричинення злочинцям тяжкої шкоди.

В підсумку слід констатувати, що існуючі протиріччя в законодавчому формулюванні правових підстав застосування вогнепальної зброї, безумовно, утруднює їх розуміння і тлумачення як співробітниками правоохоронних органів, які постають перед дилемою – застосовувати зброю чи утриматись від цього, так і контролюючими та слідчо-судовими органами. Потрібні додаткові зусилля теоретиків, практиків, законодавця для вирішення існуючих проблем, зокрема шляхом прийняття Закону “Про зброю”, удосконалення чинним адміністративних та кримінально-правових норм, які регламентують застосування вогнепальної зброї – інструмента ефективної боротьби зі злочинністю.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 4 від 12 листопада 2004 року)*

